

RÂGİP PAŞA KÜTÜPHANESİ VAKFIYESİ (*)

Doç. Dr. Ahmet İhsan Türek

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Fâtihatü'l-kitâb, hamd veliyyi'l-hamd ve's-senâ ve faslü'l-hitâb, şükr âlemi's-sırr

(*) Bu vakfiye, Ragıp Paşanın kurup vakfettiği ve hala İstanbul'un Laleli semtinde kütüphane olarak kullanılan binaya aittir. 18. yüzyıl sadrazamı ve divan şairi olmak sıfatıyla Ragıp Paşa Osmanlıların tanınmış siyasi ve edebî şahsiyetlerindedir (Bk. *Brockelman. Geschichte der Arabischen Literatur*, II, 424 ve *Suppl. II*, 632 "Leiden 1937-49" ile İslâm Ansiklopedisi, Ragıp Paşa maddesi IX, 594 v.dd. ve bu iki yerde gösterilen kaynaklar). Kütüphanesi, başlangıçtan itibaren kütüphane olarak kurulan İstanbul'un sayılı binalarından biridir. Böylesine orijinal bir müessesenin vakfiyesi üzerinde durmak, elbette ki kütüphanecilik tarihi başta olmak üzere, birçok bakımlardan gerekmektedir. Vakfiyenin, bilgimize göre bugün üç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların başında Ragıp Paşa Kütüphanesinde bulunan yazma gelmektedir. Bu nüsha Ragıp Paşa tarafından yazdırılmış ve kontrol edilmiş olmalıdır. Nüsha Y. 1337 No.lu olup 41.4x22.5 (30.2x14) cm. eb'adında, zenircekli, oyma nakışlı şemse ve salbekli, kırmızı meşin ciltli ve miklepli, saykallı, filigranlı, saman rengi ve kalınca 27 varaklı ve 15 satırlı nesih yazılıdır; serlevha çividi zemin üzerine yaldızlı, kırmızı nakışlı ve mihrabiye pembe çerçeve ile çevrilidir; karşılıklı ilk iki sayfa cetvelleri dıştan kırmızı ve içten yaldız çizgi ile çevrili kalınca yaldız cetvellidir. Zahriyede Rumeli Kazaskeri Kâtibzâde Mehmed Refî'in tasdik kaydı vardır. Sonuna ise h. 1209'da vakfedilen bir tefsir haşiyesi kaydı eklenmiştir.

İkinci nüshayı vakfiyenin resmen aslı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 No.da kayıtlı yazma teşkil etmektedir. Bu nüsha, sırtı vişne çürüğü renginde, oyma şemse ve salbekli, üç sıra zencirekli ve miklepli, 43x23.2 (32.2x14.9)cm. eb'adında ciltli; sarımtrak, saykallı, yaldız cetvel ve duraklıdır; 28 varak ve 15 satırlı nesih yazı ile yazılmış olup sonunda Rebülevvel 1176 tarihli istinsah kaydı vardır. Zahriyede Rumeli Kazaskeri Kâtibzâde Mehmet Refî ile Anadolu Kazaskeri Şehüislam oğlu Seyyid Abdullah'ın tasdik kayıtları ve mühürleri bulunmaktadır.

Üçüncü nüsha ise yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde Defter F. No. 82'de kayıtlı olup renk ve tezhibi solmuş, tamir görmüş nakışlı, şemse, salbek ve köşebentli, 44.9x17.5 (33x10.2) cm. eb'adında meşin ciltlidir; saykallı, filigranlı, sarımtrak beyaz kâğıtlı, 5 varak ve biraz külfetsiz çürüğü yazılıdır. 6b'de kütüphanenin birinci hâfız-ı kütüb'ü Halil oğlu Veliyyüddin kaydı bulunmaktadır. Ayrıca ilk iki nüshada bulunanlara benzer kayıtlar vardır. Bu nüshalardan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 No.da kayıtlı olan V, Ragıp Paşa nüshası R ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defter F. No. 82 nüshası ile V₁ kısıltmaları ile gösterilmiştir. V₁ nüshasına, istinsah itibariyle daha dikkatsizce yazıldığı göz önünde bulundurularak, bir iki nokta hariç, varyantlarda yer verilmemiştir. Ragıp Paşa nüshasının, varak çokluğu dolayısıyla, her beşinci varakı metinde gösterilmiştir. Varyantlarda, "--" işareti, o kelime veya kelimelerin ilgili nüshada bulunmadığını göstermektedir.

Makale transkripsiyonlu olarak hazırlanmışsa da matbaada transkripsiyon işaretlerinin yokluğu tashih sırasında anlaşılmıştır. İleride, matbaanın durumu düzelince bu makalede ortaya çıkan eksiklikler Râgip Paşa Kütüphanesi ile ilgili bir başka yazı dolayısıyla giderilecektir.

ve'n- necvâ. Ol şîrâze-bend-i eczâ-yı nüsha-i kâf ve nûn ve nakş-nümây-ı ibâre-i sahf-e-i dehr-i bûkalemûn, vakafet fî idrâk zâtihî'l-evhâm ve'z-zunûn hazret-lerinün ser-levha-i ünvân-ı fûrkân-ı ahadiyyet ve ser-sûre-i âyât-ı beyyinât-ı samediyyetleri olmağa elyak ve evlâ ve ahakk ve ahrâdır ki evvelâ bu sahf-e-i nazife-i rûy-ı zemîni perdâhte-i mühre-i dest-i kudret ve bu heft tabaka-i kâğıd-ı zer-efşân-ı âsumânı kıt'a-i tûmâr-ı hikmet eyleyüp te'lif-i zibende-terâkib-i kavâbil-i şu'ûnâtı mistar-keş-i zavâbit-ı ibdâ' ve icâd ve nüseh-i şürûh ve mütûn-ı zavâhir-i kâ'inâtı terbiyet-yâftegân-ı debistân-ı fitrete pîş-nihâd ve bi'l-husûs ser-meşk-ı kalem-i ezeli-rakam "le-kad halaknâ'l-insâne fi ahseni takvîm"¹ olan nev'-i benî âdemi ser-engüş-ti nûrânî-sirişti-i akl ve idrâk ile varak-gerdân-ı eczâ-yı "alleme âdeme'l-esmâ"² buyurup her birini sebak-şinâsî-i şeref-i ilm ve irfân birle müderris-i medrese-i hilkat-ı insâniyye ve müfessir-i âyât-ı kudret-i rabbâniyye itmekle, bâkî sevâd-gîr-i sahfâyif-i vücûd ve imkân olan ibârât-ı bâhiretü'l-isti'ârât terâküb-i mahlûkât ve meftûrâta ünvân-ı mu'ciz-nişân ve "le-kad kerremnâ"³ ile dîbâce-i zîbâce-i tebcil ve faslû'l-hitâb tafzîl eyleyüp her şahsı hâline göre hîzâne-i bahşâyîşinden hisse-rübây-ı hazz-ı evfâ ve fâ'iz-i behre-i kıdh-ı mu'allâ idüp kimini te'lif-i kütüb-i 'ulûm ve fûnûn ile bülend-i'tibâr ve kimini tertîb-i esâs-ı ma'âbid ve mesâcid-i ubûdiyyet-nümûn ile sâhib-i iştihâr itmişdir. Sâniyen delâ'ilü'l-hayrât-ı salâvât-ı bî-gâye ve vesâ'ilü'l-meberrât-ı tahiyât-ı mâ lâ nihâye, ol fâtiha-i kütüb-i mu'tebere-i mu'cizât ve hâteme-i divân-ı hidâyet-unvân-ı nübüvvât, mişkât-ı envâr-ı nübüvvet, misbâh-ı azvâ'- risâlet, kitâb-ı nâfi'-i rabbü'l-enâm, bürhân-ı kâtî'-ı dînü'l-islâm, gurre-i nâsiye-i subh-ı atâ, kurre-i bâsire-i ayn-ı vefâ, mehnel-i müte'attîşân-ı zülâl-i emân, hâdî-i mütehayyirân-ı tarîk-ı isyân, miftâh-ı kenz-ı ilâhî, fass-ı hâtem-i yedü'llâhî, bahr-ı muhît-i şerî'at, tûr-i pür-nûr-i hakikat, mefhûm-ı hulâsa-i terâkib, mecmû'a-i mezâyâ-yı tekâlîb, devha-i bâg-ı şefâ'at,⁴ gülşen-i râz-ı hidâyet, menba'-i sâf-ı zülâl-i rahmet, çeşme-sâr-ı aynü'l-hayât-ı inâyet, sürûr-ı gürûh-i mele'-i a'lâ, tâc-dâr-ı taht-gâh-ı istifâ, mesned-ârây-ı gülşen-saray-ı isrâ, sadr-pîrây-ı kasr-ı mu'allâ-yı "sümme denâ fe-tedellâ"⁵, vâsıl-ı "kâbe kavseyni ev ednâ"⁶ a'nî bih nebiyyenâ Muhammed-enî'l-Mustafâ aleyh mine's-salavâtı ezkâhâ ve mine't-tahiyâtı enmâhâ hazretlerinün meşhed-i mutahher-i nûr-âgîn ve merkad-ı münevver-i bihişt-âyinlerine ihdâ ve takdîm ve fusûl-ı bedâyi'-i şerî'at-ı garrâ ve ebvâb-ı fezâ'il-şümûl-ı kitâb-ı ihtidâ olan âl-i hidâyet-iştîmâl ve ashâb-ı sa'âdet-istihâl hazarâtı dîbâce-i ünvânü's-şeref tarzîye ve teslim kılındıktan sonra bu vechile tescil-i vakf merâm ve tafsîl-ı mâ hüve'l-maksûda ikdâm olunur ki hâlen ser-levha-i şeh-nâme-i Âl-i Osmânî ve şeh-beyt-i kasîde-i Divân-ı Hâkânî,

(1) Kur'an 95 (et-Tîn), 4.

(2) Kur'an 2 (el-Bakara), 31.

(3) Kur'an 17 (el-İsrâ'), 70.

(4) şefâ'at -R, şecâ'at-V.

(5) Kur'an 53 (en-Necm), 8.

(6) Kur'an 53, 9.

gevher-i ma'den-i şehinşâhî, cevher-i efser-i pâdişâhî, sultân-ı kerîmü'l-hısâl, hâkân-ı muhitü'n-nevâl, mefhûm-ı kitâb-ı taht ve dîhîm, miftâh-ı ebvâb-ı heft-ıklîm, müşeyyid-i erkân-ı adl ve dâd, mü'essis-i bünyân-ı akl ve sedâd, müzih-i asârü'l-bid'a, mürîh-i ehlü's-şir'a, tâbende-necm-i ufk-ı saltanat, yektâ-güher-i sadef-i ma'delet, sultânü'l-islâm, zillü'llâhi'l-allâm, halîfetü'llâh alâ halîkatih, rahmetühü'l-mühdâtü ilâ beriyetih, hâmi-i aktâr-ı merâhim ve insâf, mâhi-i âsâr-ı cevr ve i'tisâf, el-müctehid fî nasb sürâdikâti'l-emn ve'l-emân, el-mütemessil li'n-nass "inne'llâh ye'muru bi'l-adli ve'l-ihsân"⁷, es-sultân ibnü's-sultân, es-sultân Mustafâ Hân, İbnü's-sultân Ahmed Hân Gâzî, ibnü's-sultân Mehemed Hânü'llezî ikteteb âyât şevketih alâ sahâyifi'z-zemân hazretlerinin vezîri a'zam-ı ma'ârif-intisâb ve vekîl-i mutlak-ı avârif-iktisâbı olan nâzım-ı menâzım-ı vekâlet-i kübrâ devletlü sa'âdetlü Râgîb Mehemed Pâşâ ibnü'l-merhûm Şevkî Mehemed Efendî hazretleri nebâhet-i zâhire-i fitriyye ve nebâlet-i bâhire-i cibilliyesi muktazâsınca devlet-i aliyye-i şâmihatü's-şân-ı Osmâniyyede ârâyişde dîvân-hâne-i sadâret-i uz mâ oldukları gibi dârü's-saltana-i fezâ'il-i ulûmda dahî Nizâmü'l-mülk-i fûnûn-ı şettâ olduklarından her vechile terkîb-i turfe-esâlib-i avâkıb-ı ümûr, nakş-bend-i rûz-nâme-i şu'ûr-i pür-nûrları olmagla alâ'l-husûs bu nüsha-i mü'elleftü'l-fesâd-ı kevn ve mekânın şîrâze-i mevhûmetü'l-eczâ-yı kıvâmı, güsiste-târ-ı keşmekeş-i dest-i fenâ ve zavâbit ve revâbit-ı evrâk-ı nizâmı, dest-endâz-ı sademât-ı sarsar-ı hebâ olup bu ders-hâne-i firûze-kubbe-i âlemde tekmîl-i nüseh-i âmâl-ı emr-i muhâl ve tullâb-ı tahsîl-i mukaddemât-ı merâtibinün netice-i kârları zevâl ve irtihâl olacağı muhât-ı akl ve sedâd-iştimâlleri olup iktisâb-ı envâ'-ı meberrât ve iktinâs-ı esnâf-ı hayrât itmeğe füyûzât-ı ilâhiyye ile muvaffak olan zümre-i muhlisin-i ibâd ve "mâ tukaddimû li-enfusiküm⁸ min hayrin teciddûhu inde'llâh"⁹ âyet-i kerîmesile mübeşşir ve fî sebîli'llâh-i te'âlâ infâk ve tasadduk-ı enfe'u'l-vesâ'il ve li-vechi'llâhi'l-kerîm bezl ve isâr-ı ezfâl-ı a'mâl-ı nevâfil oldugi "izâ mâte ibnü âdemin inkâta'a amelühü illâ an selâsin ilmün yüntefe'u bihi ve veledün sâlihün yed'û lehü ve sadakatün câriyetün fî sebîli'llâh" hâdis-i şerîf-i sıhhat-eserile müsebbet ve mukarrer oldugini allâme-i irfânları tefekkür ve fehhâme-i itkânları tezekkür buyurub sadr-ı müşârün ileyh hazretleri a'vân-ı sinn-i temyîzlerinden berû mazhar oldukları ni'am-i celîle-i rabbâniyye ve füyûzât-ı cezile-i sübhâniyyenün teşekkürü zımında isticlâb-ı rızvân-ı hüddâ ve istikmâl-i ümrân-ı bekâ için menâhic-i ser'iyye ve şerâyi'-i mer'iyye üzere bu meslek-i pür-savâba sâlik ve şâri' ve bu menhec-i müstetâba mübâdir ve müşâri' olup (5b) teşyid-i mebânî-i mağfîret rahmete mü'eddî hasenât-ı hisândan ba'z-ı âsâr-ı hayriyye inşâsına li-vechi'llâh-i teâlâ sarf-ı nükûd-i ceyyidü'n-nüfûz himmet ve vakf-ı menâfi' ve merâfık-ı emlâk ve akâr miknet buyurub li-vechi'llâhi'l-cemîl vakf ve tesbîl kasdile huzûr-ı zâhirü'n-nûr-ı âsafânelinde müretteb ve ma'kûd olan dîvân-ı şer'-i şerîf-i

(7) Kur'an 16 (en-Nahl), 90.

(8) li-enfusiküm -V₁, -- - VR.

(9) Kur'an 2 (el-Bakara), 110.

şâmihü'l-imâd ve eyvân-ı dîn-i münîf-i râsihü'l-evtâdda ahkâm-ı vakfı ihkâm ve tescil ve şerâ'it ve zavâbitını itmâm ve tekmil için kâ'im-makâm-ı mütevellî nasb ve ta'yîn buyurdıkları kudvetü'l-emâcid ve'l-a'yân müşâr-ı ileyhın vekil-harcıkları hizmetinde olan el-hâcc Alî Âğâ zîde mecdüh mahzarında bi'd-devleti ve'l-ikbâl bu siyâk üzere dîbâce-tırâz-ı takrîr ve sahîfe-pîrây-ı ta'bir oldılar ki her biri iştirâ ve ibtiyâ'-ı sıhhat-ittibâ' ile silk-i mülkümde münsecim ve şîrâze-i tasarrufumda muntazım olan emlâk-i sahîhemden kütüb-ı nefîsemün ser-levha-i i'tibârı bir kıt'a hüsn-i hatt-ı kelâm-ı kadîm-ı vâci-bü't-tekrîm ve cild-i vâhidde bir kıt'a tefsîr-i hazret-i İbn Abbâs ve iki cildde vezîrî kıt'a müzehheb ve mücedvel ve ekser-i hevâmişi kendi kalem-i şikesterakam-ı âcizânem ile muhaşşâ ve mükemmel bir tefsîr-i Kâzî Beyzâvî ve hutût ve evrâk ve kıta'âtı mazbûta ve mukayyede ve vakfiyyetini müş'ir zahrlarında mahtûm¹⁰, vakf mührile memhûr ve esâmî-i sâmilere mu'anven ve mersûm ve müdevven ve mahtûm¹¹, defterde mestûr¹² sıhhat-nisâblarını niyyet-i sâfiye ve taviyyet-i vâfiye ile taleben li-marzâtihi'l-celil vakf ve tesbil eyleyüp ve dârü's-saltanatı'l-aliyye-i Kostantîniyyetü'l-mahmiyye sânehâl-lâhü'l-hafîzu ani'l-âfâtı ve'l-beliyye ve afâza an sükkânihâ secâyâhü's-seniyye mahallâtından Lâleli çeşme kurbünde nefis-i Koska'da Nişancı Kemâleddîn mahallesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan defterdâr-ı esbak merhûm Halîl Efendî zevcesi menzilleri ve tarîk-ı hâss ve Mehemed Pâşâ kerîmesi Rukiyye Hânım bâğçesi ve sâbikan Bârût-hâne nâzırı Ahmed Efendî menzili ve tarîk-ı âmm ve tarîk-ı hâss ve Rukiyye Hâtûn meşrûta menzili ve sâbikan şeh-emîni Mehemed Efendî menzili ve tarîk-ı câdde ile mahdûd be-hesâb-ı terbî'i beş bin dörtyüz doksan yedi zirâ' muhât hita-i mülkiyyet-i sahîham olan arsayı ve arsa-i mezkûrenün bir kıt'asına hızâne-i kütüb-i mevkûfem olmak üzere dest-yârî-i tevfiq-ı bârî ile binâ eylediğim kütüb-hâne-i feyz-âşiyâneyi ve yine arsa-i merkûmenün kıt'a-i uhrâsına tarh ve inşâ eylediğim mekteb-i matbû'ül-bünyân ve müşeyyedü'l-erkânı ve yine arsa-i merkûme dâhilinde hâfız-ı kütüb olan kimesnelere alâ tarîkı'l-müşâreke sâkin olmalarıçün binâ eylediğim kebîr ve sagîr iki bâb kârgîr oda ve dihlizi ve dört aded kenîfi ve yine arsa-i merkûmede tarîk-ı câdde üzerine binâ eylediğim on bâb kârgîr dükkânları ve kütüb-hâne tahtında kâ'in tîmûr kapulu beş bâb mükemmel kârgîr mahzenleri ve yine arsa-i merkûmede kâ'in beş aded âb-dest musluğunu ve bir kebîr çeşme-sâr-ı zülâl-âsârı ve dervâze-i kütüb-hâneye binâ eylediğim iki aded sebîl çeşmelerini ve hâric-i sûrda medîne-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî aleyhi rahmetü'l-bârî havâlisinde Müderris Karyesile Küçük Karye bey-ninde müceddeden hafr-ı âbâr ve vakt-ı ma'rûfunda vezn ve ayâr olunan mâ'-i lezizden bâ hüccet-i şer'iyye kanavât-ı memlûkesinden hisse-i mu'ayyenesine teba'iyet ile temellük ve iştirâ ve merhûm ve magfûr leh Sultan Bâyezîd Hân Velî tâbe serâh hazretleri suyu yoluna bâ-izn-i mütevellî senede vakf-ı

(10) mahtûm-V, ve mahtûm-R.

(11) defterde mestûr -V, -- - R.

(12) mezkûrede -V, mezkûrda -R.

şerif-i mezbûre altı gurûş mukâta'a-i zemîn-i mecrâ ta'yînile ilhâk ve dâhil-i sûrda kütüb-hâne-i merkûm kurbünde ifrâz idüp ancak ebeveyn-i cennet-mekînim merkûmeyn ve magfûr lehümâ hazretlerinün revân-ı teşneleri mâ'ül-hayât-ı hayr du'â ile irvâ ve iskâ olunmak için kütüb-hâne-i merkûma icrâ itdiğim üç mâsûre mâ'-i lezîzi ve hulûl-i vakt-i mukadder birle bâ-fermân-ı mütehattimü'l-iz'ân-ı rabbânî tâ'ir-i rûhum âşiyân-sâz-ı kurb-ı rahmânî oldukda karâr-gâh-ı cesedim ve hücre-i merkadim olmak üzere arsa-i merkûmeden sâh-râha nâzır i'dâd ve ifrâz itdiğim mikdâr-ı kifâye mahalli ve arsa-i merkûmeden kütüb-hâne-i merkûmun cânib-i kıblisinde ebniyeden hâlf bôstân ittihâz olunan iki bin zirâ' mahalli ve bôstân-ı merkûm derûnunda zîr-i zemînde kâ'in tîmûr kapulu kârgîr mahzeni ve yine mahmiyye-i mezbûrede Eski Odalar kurbünde Kemâl Pâşâ mahallesinde etrâf-ı erba'adan Alî Âgâ ve İmâm Efendî ve Za'im Süleymân Âgâ ve Hüseyin Âgâ ve Hâncî Hâcî İsmâ'il ve Bôgâsîcî ve Mûtâb Ahmed Çelebî ve berber Selîm menâzili ve tarîk-ı âmm ile mahdûd ve kanavât-ı memlûkesine teba'iyet ile iki mâsûre mâ'-i lezîzi muhtevî olup mecmû'una yevmî kırk akçe icâre-i mü'eccele takdîrile üzerine tahammüli mikdârı menâzil-i adîde binâ ve takdîr olunan mü'ecceie-i merkûme menâzil-ı mezkûrenün tahammüllerine göre tefrîk ve tahmîl olunup ber-vech-i müte'âref icâreteyn ile tâlibîne icâr olunmak üzere i'mârına şürû' ve ibtidâr olunan altı bin yediyüz seksen iki zirâ' arsa-i memlûkemi ve mahalli-i mezkûrede tarîk-ı âmm üzerinde tecdîd ve ta'mîr eylediğim çeşme-i dil-küşây-ı hayât-efzâyı ve yine mahmiyye-i merkûmede Tîmûr-kapu kurbünde Dâye Hâtûn mahallesinde bir taraftan Hafîza ve Fâtîme Hâtûn tasarruflarında olan kârgîr mahzen ve bir taraftan Bôstânî Velîyyüddîn menzili ve iki taraftan tarîk-ı âmm ile mahdûd terbî'an yüz altmış zirâ' arsa üzerine mebnî büyüti adideyi müştemil olup mülk-i müşterâm olan menzili ve yine mahmiyye-i mezbûrede Parmak-kapu kurbünde Hvâce Pîrî mahallesinde kâ'in bir taraftan Kâzî-hânî ve iki taraftan Hvâce Tûrsûn hânî ve taraf-ı râbî'i tarîk-ı âmm ile mahdûd arsasinün senede Hvâce Tûrsûn vakfına dokuz yüz otuz altı akçe mukâta'a-i kadîmesi olup üzerinde zikri âtî ebniyesi mülk-i müşterâm olan bir bâb çörekçi furunı ve bir kârgîr mahzen ve üzerinde dört bâb kârgîr odalarımın ebniye-i memlûkelerini ve yine mahmiyye-i mezbûrede Dâvûd Pâşâ mahallesinde bir taraftan imâm meşrûtası menzil ve bir taraftan Kefecî Hammâmı külhanı havlusu ve bir taraftan Yağcı Memiş menzili ve bir taraftan tarîk-ı âmm ile mahdûd hâriciyye ve dâhiliyyede büyüti adideyi ve hammâmı ve müşterek bi'r-i mâ'ı müştemil mülk-i müşterâm olan menzili ve yine mahmiyye-i mezbûrede Yeni Bâgçe kurbünde Sarı Nasûh mahallesinde vâkî' bir taraftan mahalle-i mezbûre mü'ezzinine meşrûta menzil ve iki taraftan ba'zân kol-kethüdâsı Ahmed Âgâ bâgçesile mutbah ve ba'zan Rukîyye Hâtûn menzili ve taraf-ı râbî'i tarîk-ı âmm ile mahdûd arsa-i memlûkem üzerine binâ olunan on bir bâb mülk-i menâzilimi ve yine mahmiyye-i mezbûrede Fenâr Kapsu dâhilinde Tahta Minâre kurbünde bir taraftan Nişâncı Pâşâ-yı Atîk vakfından Lüleci Mustafâ Çelebî menzili ve bir taraftan ba'zan Hadîce Usta menzili ve ba'zan müsakkafât-ı vakf-ı âtî'z-zikrimden olmak üzere binâ olunacak menâzil ve

bir taraftan menâzil-i mezbûreye ve hammâma mürûr için terk olunan tarîk-î hâss ve bir taraftan kezâlik müsakkafât-ı vakf-î âtî'z-zikrimden olmak üzere binâ olunan dekâkin ile mahdûd terbi'an bin iki yüz zirâ' arsa üzerine müceddeden binâ eylediğim kubbeleri müdevver, döşemeleri mermer dört âded halvet ve üç suffe ve bir orta suffe ve iki nîm suffeli soğukluk ve mükemmel ıssı ve soğuk ve yedek su hazîneleri ve beş mâsûre mâ'-i lezîzi ve etrâfı kârgîr dîvârlı ve ortası şâdirvânlı mükemmel câmekân ve mükemmel külhan ve muhtb ve hammâlân odası ve bir bâb dellâkân odası ve bir suffe ve bir mikdâr halvluyı müstemil (10b) kârgîr yektâ hammâmı ve yine hammâm-ı merzkûre muttasıl ve hammâm-ı mezkûrun bir haddi olmak üzere bâlâda icmâlen zikri mürûr eden müceddeden binâ eylediğim kârgîr kemerli sekiz bâb dükkânları ve yine mahall-i mezkûrede¹³ tarîk-î hammâm küşesinde bir taraftan Yahûdî-hâne ve bir taraftan mârrû'z-zikr tarîk-î hâss ve tarafeyni tarîk-î âmm ile mahdûd arsa üzerine mebnî mücedded beş bâb menâzil ve üç bâb dükkânları ve yine mahall-i mezkûrede¹⁴ bir taraftan Yahûdî-hâne ve bir taraftan Sînâvî Bôstânı ve tarafeyni tarîk-î âmm ile mahdûd terbi'an yediyüz seksen altı zirâ' arsa üzerine mebnî Ermenî Odaları dimekle ma'rûf birbirine muttasıl altı bâb menâzili ve yine mahmiyye-i mezbûrede Avret Pâzârında Molla Şeref mahallesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan Tornacı-başî es-Seyid Mehemed Emîn Âgâ ve Mehemed Efendî ve Hüseyin Efendî ve's-Seyyid Mustafâ Efendî menâzili ve müte'ehhilîn odaları ve tarîk-î âmm ile mahdûd bir bâb kârgîr taş oda ve bir bâğçivân odası ve bir kiremit pûşideli sundurma ta'bir olunur sakf ve iki bi'r-i mâ' ve merkûm Mehemed Efendî ile tarîk-î âmm câniblerinden taş dîvâr ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmireyi müstemil terbi'an bin sekiz yüz on bin zirâ' arsalı mülk-i müsterâm olan bôstânı ve yine mahmiyye-i mezbûrede Silivri-kapusu hâricinde Kefere Maşatlığı başında bir taraftan Subhî-zâde Mehemed Efendî bôstânı ve bir taraftan Sultân Bâyezîd vakfından Sekbân-başî Hasan Âgâ-zâde İsmâ'il Âgâ tarlası ve Kefere Maşatlığı ve bir taraftan merkûm İsmâ'il Âgânun tasarrufunda olan iki kıt'a çiftlik ile mahdûd ve tahtânî iki bâğçivân odası ve dihlîz ve âhûr ve sagîr ve kebîr iki bi'r-i mâ' ve eşcâr-ı müsmire-i mütenevvi'a ve gayr-i müsmire-i kesîre-i ma'lûme ve iki taraftan müstakillen taş dîvâr ve Subhî-zâde ve İsmâ'il Âgâ bôstân ve çiftlikleri taraflarından müsterek taş dîvâr ve merkûm İsmâ'il Âgânun çiftliği kapusundan çiftlik-i mezbûr derûnunda kâ'in koyun âhûru ortasından bôstân-ı mahdûd-ı merkûme mürûr ve ubûr için bâ-hüccet-i şer'iyye iştirâ ve ifrâz olunan terbi'an yüz elli zirâ' tarîk-î hassı müstemil terbi'an otuz bin zirâ' arsalı mülk-i müsterâm olan bôstânı ve havâss-ı refî'a kazâsına muzâfe Çekmece-i Sağîr nâhiyesine tâbi'a Ayastafanos Karyesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan Elmâs Pâşâ birâderi İbrâhim Bey-zâde Mehemed Bey çiftliği ve Kefere Maşatlığı ve tarla ve tarîk-î âmm ile mahdûd ve bir bâğçivân odası ve bir âhûr ve bir havz-ı

(13) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

(14) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

kebîr ve ikisi dolaplı ve biri sııklı üç aded bi'r-i mâ' ve eşcâr-ı müsmire-i mütenevvi'a ve gayr-i müsmire-i ma'lûme ve etrâf-ı erba'adan taş divârı muhtevî ve arsasının senede Sultân Bâyezîd vakfına iki yüz kırk akçe mukâta'a-i kadîmesi olup ebniye ve eşcâr ve müstemelât-ı sâ'ire ve âbârı mülküm olan elli dört bin zırâ' arsalı iki kapulu kebîr bostânımın ebniye ve eşcâr ve müstemelât-ı sâ'ire ve âbârını ve yine mahmiye-i mezbûrede Bârût-hâne kurbünde kâ'in etrâf-ı erba'adan Timur-kapu ustası tarlası ve köy ustası İsmâ'îl Âgâ tarlası ve leb-i deryâ ve tarîk-ı âmm ile mahdûd ve durûnunda ayazma ta'bîr olunur menba'-ı mâ' ve bâğçivân odası ve bir havz-ı kebîr ve bir su dolabı ve eşcâr-ı müsmire-i mütenevvi'a ve gayr-i müsmireyi müstemil ve arsasının senede cânib-i mîrîye altı yüz akçe mukâta'a-i kadîmesi olan ayazmalı bostân dimekle ma'rûf kebîr bostânımı ve Yalak-âbâd kazasında nefsi Yalak-âbâdda beyne'l-ahâlî ma'lûmü'l-hudûd iki göz değirmeni ve ittisâlinde bir dönüm bostân ve sâhil-i bahrde bir bâb mahzen ve bir bâb çörekçi furunı ve ittisâlinde bir bâb kahveci dükkânı ve bir bâb kayık-hâne-ı memlûkelerimi cem'-i hukûk ve hudûd ve tarâ'ik ve merâfıkı ve bi'l-cümle vakf ve habs olmağa sâyân tevâbî ve levâhıkı ile hurrire ev lem yuharrer ve zükire ev lem yüzker turren ve kâtibeten hasbeten li'l-lâhi'l-ferdi's-samed ve taleben li-marzâtî'l-meliki'l-ahad vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp şerâ'it ve îrâd ve mesârif ve zavâbit vezâ'ifi bu vech üzere ihtiyâr ve ta'yîn ve bu nesak üzere tafsîl ve tebyîn eyledim ki mârrüz'-zîkr müsekkafât ve akârdan kütüb-hâne-ı mersûmun tarîk-ı câdde tarafına binâ eylediğim on bâb dükkân ve kütüb-hâne tahtında kâ'in beş bâb mahzen ve kütüb-hâne hudûdî dâhilinde kâ'in bostân ve Avret Pâzârında Molla Seref mahallesinde kâ'in bostân ve Siliври-kapusi hâricinde Kefere Maşatlı başında kâ'in bostân ve Ayastafanos karyesinde kâ'in bostân ve Bârût-hâne kurbünde kâ'in bostândan her biri icâre-ı vâhide-i sahîne-i şer'iyye ile icâr ve sâ'ir zikrleri mürûr eden müsekkafât ve akâr alâ ma ceret bihi'l-âde icâreteyn-i misliyyeteyn ile tâlibîne icâr olup bi-fazli'l-lâhi-i te'âlâ hâsile olan galle ve nemâsından evvelâ Parmak-kapu kurbünde Hvâce Pîrî mahallesinde kâ'in zikri mürûr eden müsekkafâtün mukâta'a-i zemîni olmak üzere Hvâce Tûrsûn vakfına senede dokuz yüz otuz altı akçe ve Ayastafanos karyesinde kâ'in mârrüz'-zîkr bostânın mukâta'a-i zemîni olmak üzere merhûm ve magfûr leh Sultân Bâyezîd Hân tâbe serâh hazretleri vakfına senede iki yüz kırk akçe ile cem'an bin yüz yetmiş altı akçe beher sene vakfeyn-i mezbûreyn¹⁵ mütevellilerine edâ ve teslim ve Bârût-hâne kurbünde kâ'in bostânın mukâta'a-i zemîni olmak üzere cânib-i mîrîye senede altı yüz akçe edâ ve teslim olunduktan sonra bâkisi yed-i mütevellîde hıfz olunup ber-vech-i âtî mesârif ve vezâ'ife harc ve sarf oluna ve bi-lutfi'l-lâhi'l-kerîmi'l-hâdî ömr-i azîzim mütemâdî olup lâbis-i libâs-ı hayât ve âfiyet ve mütene'im-i ni'am-i celîle-i sıhhat oldukça evkâf-ı mezkûreme yevmî on beş akçe vazîfe ile kendim mütevellî olup rü'yet-i

(15) mezbûreyn-V, mezbûreteyn-R.

umûr-ı külli ve cüz'î ve ahz ve vehb ve azl ve nasb ve dâ'imâ tagyîr ve tebdil ve teksîr ve taklîl ve takyîd ve iltlâk ve istibdâl ve ilhâk ve vaz' ve ihrâc ve bast ve idrâcî fî külli merretin mine'l-merrât yedimde olup bi-umûmi'l-meşîyye ve'l-ihyâr keyfemâ eşâ' ve ahtâr mutasarrîf olam ve "külli nefsin zâ'ikatü'l-mevt"¹⁶ kelâm-ı mu'ciz-nizâmî muktazâsınca ecel-i mukadderim resîde-i hadd-i encâm olup târik-i dâr-ı fenâ ve kûşe-güzîn-i âlem-i bekâ olduğumda evkâf-ı mezkûreme evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın aslah ve erşedi batnen ba'de batn ve fer'an gıbbe asl ve neslen ba'de nesl vazife-i mersûme ile mütevellî olalar ve ba'de'l-inkırâz ne'üzü bi'l-lâhi min kahri'l-feyyâz utekâmun aslah ve erşedi ve ba'dehüm evlâdları ve evlâd-ı evlâdları ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdlarının aslah ve erşedi âlâ vetireti'l-mezkûre vazife-i mezbûre ile mütevellî olalar ve ba'de inkırâzî'l-küll re'y-i rezîn-i hâkimül-vakt ve işâret-i ma'âlî karîn-i nâzırül-vakf ile sulehâ-yı müs-limînden ârâyış-i diyânet ile mütehallî ve zîver-i istikâmet ile mütecellî rü'yet-i umûr-ı vakfda sâ'î, şâ'ibe-i hiyânetden ârî bir kimesne vazife-i mersûme ile mütevellî nasb ve ta'yîn oluna ve bi-inâyet¹⁷î'l-meliki'l-mennân meded-kârî-i tevfik-ı rabbânî ile vücûd-pezîr-i itmâm ve tekmil olan kütüb-hâneme balâda mistar-zib-i tafsil ve beyân olan kütüb-i mevkûfem bi-cümletihâ vaz' olunup alâ tarîkı'l-istinsâh ve'l-isti'âre hiç bir kıt'ası kütüb-hâneden ihrâc ve bir ferde i'âre olunmayup mütâlâ'a ve intifâ'î ancak kütüb-hâneye mahsûs ve maksûr kı-lına ve gelüp mütâlâ'a ile istifâde ve istiktâb ve mükâbele irâde eden talebe-i ulûm ve ma'ârif intifâ'ından bir dürlü men' ve sarf olunmayup dilediği kitâbı arz ve i'tâdan hâfız-ı kütüb olanlar bir dürlü izhâr-ı acz ve ibâ' itmeyüp teşvîk ve tergîb ve i'zâz ve terhîb oluna ve ulemâ ve sulehâdan^{15b} fârigül-bâl, memdûhül-hisâl iki nefer kimesne evvel ve sâni i'tibârîle hâfız-ı kütüb ta'yîn olunup ve kütüb-hânem cum'a gününden mâ'adâ haftada altı gün tulû'ü-i şemsden bir sâ'at mürûründe feth olunup gurûb-i şemse bir sâ'at kalınca açık durup bir ferd dahî gelmez ise ahşâma bir sâ'at kalınca kapısı kapanmayup hâfız-ı kütübler ma'iyet ile bi'n-nefs edâ-yi hidmete kıyâm-ı tâmm ve muhâfaza-i kütüb ve şerâ'it-i muharrereme ri'âyete ihtimâm ideler ve ber-vech-i muharrer haftada altı gün bu vechile bi'n-nefs edâ-yı hizmet hâfız-ı kütübleri kesbi âherden men' ideceği bedihî olmagla küt-i yevmiyye ve inti'âşlarına vâfi ve medâr-ı ma'âşlarına kâfi olmak için şürût-ı muharrereme ri'âyet itmek şartile hâfız-ı kütüb-i evvel galle-i vakfımdan yevmî yüz yirmi akçe ve hâfız-ı kütüb-i sâniye yevmî yüz on akçe vazife virile ve erbâb-ı isti'dâd ve istihkâkdan iki nefer kimesne hâfız-ı kütüb-i evvel ve sâniye yamak ta'yîn olunup külle yevm kütüb-hâne-i mersûmede hâfız-ı kütüblere hizmetlerinde i'ânet ve kütüb-i şerifeyi mahallinden ihrâc ve vaz'da kemâl-i sa'y ve müsâre'at itmek şartile her birine yevmî on beşer akçe vazife virile ve vazife-i mersûmelerinün onar akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve beşer akçesi âti'z-zikr ikiyüz kırk

(16) Kur'an 29 (el-Ankebût), 57.

(17) inâyet-V, inâyeti'llâh-R.

akçeden virile ve hâfız-ı kütüblük cihetleri müderrisîn ve kuzât ve e'imme ve hutabâ ve sâ'ir bu hidmete mâni' erbâb-ı cihâta virilmeyüp Âsitâne-i Aliyyede sâkin ve mukîm ve bu hizmet ve cihete kâni' mu'temed ve mustakîm kimesnelere tevcîh oluna ve hâfız-ı kütüblük cihetlerinin vekâlet ve kasr-i yedi mugâyir-i şartım olmagla örf-i beled gibi kasr-i yed murâd idenlere ve vekâlet ile edâ-yi hidmete mütesaddî olanlara bir dürlü cevâz ve ruhsat virilmeye ve hâfız-ı kütüblük ancak kedd-i yemîn ve arak-ı cebînim ile tedârik ve tahsil ve bi-kadari't-tâka hâme-i bizâ'a ve iktidârım ile eskerin tashîh ve tekmîl eyleyüp taleben li-marzâti'l-lâhi'l-celil¹⁸ vakf ve tesbil eylediğim kütüb-i mu'tebere-i musahhaha muhâfazasından ibâret olmagla hizmet-i merkûmede istihdâm olunanlar be-her hâl recül-i tâmm ve sâhib-i ikdâm kimesneler olması lâzım ve lâ büdd olmağın sabî ve mürâhık makûlesine tevcîh olunduğı sûretde bi'n-nefs edâ-yi hidmete liyâkatleri olmayup bir kaç akçe vazîfe-i niyâbet ile mechûlül-ahvâl bir bigâne ve nâ-ehil kimesneyi tevkîle muhtâc ve vekâlet ile kütüb-i mevkûfemi muhâfaza kâbil olmadığınan mâ'adâ şürût-ı maharrereme ber-vechile ri'âyet olunmayacağı zâhir ve hüveydâ olduğudan nâşî bi-emri'l-lâh-i te'âlâ hâfız-ı kütüblerden biri fevt oldukda sabî ve mürâhık ve nâ-ehil ve nâ-müstehikk evlâdı kalur ise evkâf-ı sâ'irede ri'âyet olunan örf-i beledde binâ'en hâfız-ı kütüblük ciheti babası cihetidir deyu bu makûle sabî ve mürâhık evlâdına virilmeyüp erbâb-ı istihkâkdan sâhib-i hıyâkat kimesnelere tevcîh olunup bi'n-nefs edâ-yı hizmet itdirile ve hâfız-ı kütübler ber-vech-ı muharrer cum'adan mâ adâ haftada altı gün tulû'-ı şemsden bir sâ'at mürûründen gurûb-i şemse bir sâ'at kalınca berâber hizmet-i muhâfazada kıyâm ve ibtidâr itmek şartile kendulere kesb-i âherden ignâ idecek mikdâr-ı vazîfe ta'yîn olunmagın münâvebe tarîkile ve vekîl vaz'ile edâ-yi hizmete zinhâr ruhsat ve cevâz virilmeyüp eğer bir özr-i şer'i veyâhud mâni'-i kavîsi zuhûr ider ise müdefi' olunca müsâ'ade ve müsâmaha oluna ve eger şürût-ı mezkûreme ri'âyetde kusûr ve hizmet-i lâzîmelerini ma'iyyet ile edâda fütûrları zâhir olur ise cihetleri ref' ve cihet-i mezbûreye tâlib ve hizmet-i mezkûreye mücidd ve muvâzıb müstehikkîne virile ve kütüb-hâne-i merkûm havlisinde binâ eylediğim kebîr ve sagîr iki bâb odalar hâfız-ı kütüblere mahsûs ve mu'ayyen olup hâfız-ı kütüb olanlar alâ vec-hi'l-müşâreke sâkin olup ve münâvebe tarîkile her gice birer neferi mezkûr odada beytütet eyleyüp bir tarîk ile âhere tefvîz ve icâr olunmaya ve kütüb-hâne-i merkûmun mütâle'a için hâli olan mahallimde vakt-i zuhr ve asrda bulunan mü'minînün ragbetlerle hâfız-ı kütüb-i evvel imâmet ve hâfız-ı kütüb-i sâni mü'ezzinlik hizmetlerine ikamet iderek cemâ'at ile edâ-yi salâta muvâzabat ideler ve bi-emri'l-lâh-i te'âlâ hâfız-ı kütüb-i evvel mukaddem vefât ider ise yevmî yüz yirmi akçe hâfız-ı kütüb-i evvel ciheti hâfız-ı kütüb-i sâniye tevcîh olunup ve yüz on akçe hâfız-ı kütüb-i sânilik ciheti ber-vech-i mübeyyen müstehikkînden birine tevcîh oluna ve talebe-i ulûmdan bir müstehikk ve müste'idd ve hizmet-i

(18) celîl-V, cemîl-R.

lâzimesinde mukîm ve mücidd kimesne yevmî on akçe vazîfe ile kütüb-hâne-i merkûme bevvâb ve yevmî üç akçe ile ferrâş ve yevmî on akçe ile merkadim olmak için ittihâz eylediğim mahallin türbe-dârı ve yevmî beş akçe ile tâs-keş olup derûn-ı kütüb-hâne ve türbeyi külle yevm gubâr ve hâk ve has ve hâşâkdan tathîr ve pâk idüp ve her sabâh ve mesâda kütüb-hâne kapularını sedd ve küşâde eyleyüp ve kütüb-hâne havlisinde binâ eylediğim kebîr çeşme-sâr ve dervâzede olan sebîl çeşmelerinin tâslarını her gice ref' ve bir münâsib mahalde hıfz ve her sabah yine mahallerine vaz' itmekle edâ-yi hizmet eyledikte min haysi'l-mecmû' yevmî yirmi sekiz akçe vazîfeye mütesarrıf ola ue vazâ'if-i mersûmeden yevmî on akçe türbedârlik vâzifesi asl-ı vakfımdan virilüp ve yevmî on akçe bevvâb ve üç akçe ferrâş ve beş akçe tâs-keş vezâ'ifi İstanbulda vâkı' merhûm ve magfûr leh Ebû'l-Feth Sultân Mehemed Hân Gâzî tâbe serâh hazretlerinin evkâf-ı şerîfesi mukâta'âtının mütehammillerinin asl-ı mâl vakıfları üzerine kütüb-hâne-i şerîf-i mezkûr ve mekteb-i münîf-i mestûrum vezâ'ifine sarf olunmak üzere bâ-fermân-ı âlî-şân-ı vâcibü'l-iz'ân zamm ve haremeyn-i şerîfeyn-i muhâsbesi kalemine sebt ve kayd ve vazâ'if-i merkûmeye tertîb olunan yevmî ikiyüz kırk akçeden virile ve bu dört cihet külle yevm kütüb-hâne ve türbeden münfekk olmayup edâ-yi hizmet itmek şartile bir nefer kimseye ta'yîn ve tahsîs oluna ve ta'lîm-i sıbyân-ı müslimîne kudreti mütebeyyın ve salâh ve iffet ve diyâneti müte'ayyin, takıyyü'l-bâl, me'mûnü'l-hisâl, hâfız-ı kelâm-ı kadîm-i vacibü't-tekrîm ve âlim-i rivâyât-ı vücûh-i kırâ'at-ı lâzîmü't-ta'lîm bir müteverri' sâhib-i temkîn kimesne bünyâd eylediğim mekteb-i münîfe yevmî kırk akçe vazîfe ile mu'âllim-i sıbyân ta'yîn olunup sıbyân-ı müslimîne kur'ân-ı azîmü's-şân ta'lîm ve vücûh-ı kırâ'at tefhîm itdirile ve vazîfe-i mersûmesinin yevmî yirmi akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve yirmi akçesi mârrü'z-zikr Sultân Mehemed Hân mukâta'âtından zamm ve tertîb olunan yevmî ikiyüz kırk akçeden virile ve simâsında eser-i diyânet vâzih bir mütedeyyin ve sâlih kimesne yevmî yirmi akçe vazîfe ile halife ta'yîn oluna ve vazîfe-i mersûmesinin on akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve on akçesi mârrü'z-zikr iki yüz kırk akçeden virile ve rüsûm ve kavâ'id-i hüsn-ı hatta vâkıf ve kavânîn-i tasvîr-i hurûf-i hecâya ârif bir hattât kimesne yevmî on akçe vazîfe ile mekteb-i şerîfe hvâce-i meşk ta'yîn olunup mektebde müctemi' olan sıbyâna haftada iki gün merâsım-ı hutût-ı mütedâvele ta'lîm itdirile ve vazîfe-i mersûmesi mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve mekteb-i şerîf-i mezkûrede¹⁹ müctemi' olan sıbyân-ı müslimînün hadd-i bulûğa dek kırk neferine el-akdemü fe'l-akdem vechi üzere mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden yevmî ikişer akçe vazîfe virile ve sıbyân'un vezâ'if-i mersûmesi^(20b) hvâce ve halife ve sâ'ir hademe yedile virilmeyüp her re's-i şehrd mütevellîler yeden bi-yed sıbyâna edâ ve teslim ideler ve sıbyândan biri hadd-i bulûğa irdikte vazîfesi bâ-re'y-i mütevellî el -akdemü fe'l-akdem vechi üzere vazîfesiz olan sıbyândan bir

(19) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

âherine ta'yîn oluna ve be-her sene vakt-i şitâda mekteb-i mezbûra bin beşyüz vakıyye ahker iştirâ oluna ve ahkerin semeni mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden sarf oluna ve be-her sene ramazân-ı şerîfde mekteb-i münîfde müctemi' ve muvazzaf olan kırk nefer sıbyâna birer bôğâsî kapama ve birer iplik alacası antârî ve birer bôğâsî çintiyân ve birer fes ve birer çift mest ve pâpûş ber-vech-i ma'rûf iştirâ olunup ve beşer para na'lçe-bahâ i'tâ oluna ve mekteb hvâcesi efendiye bin ikiyüz akçe ve halîfeye bin akçe kisve-bahâ i'tâ oluna ve mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden tertîb olunan me-sârif ve vazâ'ifden bâkisi zikr olunan kisvelerün kıymetlerine sarf olunup kifâyet mikdârı asl-ı vakfımdan tekmîl oluna ve ferrâşların reft ve rûbundan müctemi' olan zibli ref' ve nakl için re'y-i mütevellî ile yevmî dört akçe sarf oluna lâkin yevmî dört akçe vazîfe ile mahsûs mezbele-keş ta'yîn olunmayup ancak yevmî dört akçe ücret ile her kime olursa ref' ve nakl itdirile ve be-her sene vakt-ı bahârda sıbyân-ı mekteb hvâce ve halîfelerile ma'an bir teferrüc-gâha irsâl olunup ta'âm ve sâ'ir levâzımlarına bâ-re'y-i mütevellî iki bin dört yüz akçe sarf oluna ve ber-vech-i muharrer li-vechî'l-lâh-i te'âlâ kütüb-hâneye icrâ eylediğim üç mâsûre mâ'-i lezîzin derûn ve bîrûnda olan kanavâtına dâ'imâ nezâret idüp leylek ve nehâren çeşme-sârların sularını inkitâ'dan hıfz ve hirâset ve alâ'd-devâm cereyânına ihtimâm ve dikkat itmek şartile yevmî altı akçe vazîfe ile bir mu'temed-i râh-ı âbî ta'yîn oluna ve râh-ı âbînin vazîfe-i mersûmesi mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve Eski Odalar kurbünde Kemâl Pâşâ mahallesinde kâ'in menzil-i kebîr-i mahdûd ve²⁰ mevsûfun müştemelâtından olup kanavât-ı mu'ayyene-i memlûkesine teba'iyet ile mülk-i müşterâm olup hasbeten li'l-lâh-i te'âlâ vakf ve tesbîl eylediğim iki mâsûre mâ'-i lezîz mahall-i mezbûrda tecdîd ve ta'mîr eylediğim çeşme-sâr-ı zülâl-âsârdan icrâ ve uttâş-ı müslimîn irvâ ve iskâ²¹ oluna ve çeşme-i mezkûre yevmî dört akçe vazîfe ile bir müstakîm râh-ı âbî ta'yîn olunup vazîfesi mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve bir kavî kimesne yevmî yedi akçe vazîfe ile kütüb-hâne-i mersûme kennâs ta'yîn olunup külle yevm kütüb-hânenin taşra havlîsi ve kenîfleri tathîr itdirile ve vazîfe-i mezkûresi mârrü'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve kütüb-hâne-i şerîf ve mekteb-i münîfin hasîr ve kâliçeleri kâbil-i isti'mâl olmayup fersûde oldukda bâ-re'y-i mütevellî taraf-ı vakfımdan ta'mîr ve tecdîd oluna ve be-her sene ferrâş ve kennâslara kadar-ı ma'rûf cârûb-bahâ i'tâ oluna ve hâfız-ı kütüb odasına şem' ve rûgan-ı zeyt iştirâ itmeleriçün yevmî üçer akçe i'tâ oluna ve vakf-ı mezbûrumda mu'accele vukû'unda evkâf-ı sâ'irede olageldiği vech üzere mu'accele-i hâsılanun uşri ihrâc ve mütevellî ve kâtib ve câbî beynlerinde mu'tâd üzere iktisâm oluna ve evkâf-ı mahfûfetü'l-etrâfımın gallât ve hâsılâtın kayd ve tezbîr ve ihrâcât ve mesârifâtın zabt ve tahrîr için mânenend-i kalem-istikâmetde alem bir sâhib-rakam kimesne

(20) ve-V, -- -R.

(21) irvâ ve iskâ-V, iskâ ve irvâ-R.

yevmî on akçe vazîfe ile kâtib ta'yîn oluna ve istikâmet ile mârûf ve cidd ve ihtimâm ile mevsûf bir kimesne yevmî beş akçe vazîfe ile vakf-ı mezbûre câbî ta'yîn olunup icârât-ı akâr ve müsekkafâtı vakt ve zemânile cem' ve tahsile sūr'at ve mütevellilere îsâl ve teblîga dikkat itdirile ve'l-ân evlâd-ı zükûrum cilve-ger-i sâha-i zuhûr olmayup bi-lutfi'l-lâhi'l-kerîmi'l-vedûd zîver-ı ismet-hâne-i vücûd olan evlâd-ı iffet-i mu'tâdim inâsdan olmalarile zemân-ı tevliyetlerinde bi'z-zât umûr-ı vakfî rü'yetleri müte'assir ve icrâ-yi şerâ'it-i muharrereme bi'n-nefs kıyâm ve dikkatleri müte'azzir olacağı emr-i bedîhî olup mütevellî taraflarından umûr-ı vakfî ke-mâ yenbagî rü'yete kıyâm için vakf-ı şerîf-i mezkûre bir kâ'im-mâkam nasb ve ta'yîn olunmak lâzım olmagla erbâb-ı isti'dâd ve istikâmet ve ashâb-ı diyânetden bir mücerrebü'l-etvâr ve kâr-güzâr kimesneyi yevmî on akçe vazîfe ile kâ'im-makâm nasb ve ta'yîn ideler ve Boğaziçinde Yeniköy civârında Kalender Bâğçesi sâhilinde müceddeden binâ eylediğim çeşme-i vâlâ ve suffe-i dil-ârânun mürûr-i ezmine ile ta'mîre muhtâc olan mahalleri taraf-ı vakfımdan ta'mîr ve termîm oluna ve ber-muktezâ-yi şer'-i kavîm evkâfımın ta'mîr ve termîmî sâ'ir mesârif ve vazâ'ife takdîm oluna ve evkâf-ı mezkûreme devlet-i aliyye-i ebed-peyvend-i Osmâniyyede sadr-ı mu'allâ kadr-i fetvâya pâ-nihâde-i izz ve i'tilâ olan meşâyih-i islâmiyye hazarâtı sarf-ı nigâh-ı himmet ve tevcîh-i lühâza-i nezâret buyurup himmet-i aliyyelerile şerâ'it ve zavâbitını rakam-zede-i safha-i beyân olduğu vech üzere taht-ı zâbîta idrâc buyuralar ve her re's-i senede Muharremü'l-harâmda nâzır-ı müşârûn ileyh hazretlerinün emr-i âlilerile müfettişleri bulunan efendî dâ'ileri kütüb-hâneme gelüp mütevellî ve kâtib ve sâ'ir hafaza ve hademeyi cem' idüp müvâcehelerinde kütüb-i mevkûfeyi yegân yegân add ve şümâr ve her bir nüshayı mufassal ve meşrûh kayd olunduğı vech üzere defter-i kütübe tatbîka sarf-ı himmet ve iktidâr eyleyüp merâmmet ve teclîde muhtâc olan mahfaza ve kıta'âtı galle-i vakfımdan iktizâsına göre ta'mîr ve tevdîd olunmasını mütevellî-i vakfa tenbîh ve te'kid ideler ve bu hidmet ve sâ'ir umûr-ı nizâm-ı vakfî rü'yetleri mukâbelesinde müfettiş bulunan efendilere be-her sene vakt-i merkûmda taraf-ı vakfdan kürk-bahâ olmak üzere dört bin sekizyüz akçe virile ve vakfımın ta'yîn-i hidemât ve ref' ve tevcîh-i cihâtı mütevellilerinün arz ve inhâsına menût ola ve mesârif-i merkûme ve vazâ'if-i mersûme edâ olunduktan sonra galle-i vakfımdan her ne fazla kalur ise der-kîse-i vakf olmak üzere yed-i mütevellîde hıfz olunup ledâ'l-hâce ve'l-iktizâ evkâfımın umûr-ı lâzime ve mühimmesine harc ve sarf oluna ve tahavvülât-ı asr ve tebeddülât-ı dehr ve ihtilâl-i hâl ve i'tilâl-i ahvâl ile vakf-ı maezbûrun îrâdına fütûr ve mahsûl ve gallâtına kusûr ârız olup iltizâm-ı şürût müte'azzir ve mürâ'ât-ı kuyûd müte'assir olur ise mâ hasal-ı vakfım eşref-ı şerâ'if-i kâffe-i arzîn ve akdes-i medâyin-i rûy-i zemîn olan Medine-i Münevvere fukarâsına sarf oluna ol dahî müte'azzir olur ise mutlakâ fukarâ-i müslimîne sarf oluna deyû ta'yîn-i mesârif ve zavâbit ve tebyîn-i vazâ'if ve şerâ'it idüp mârrü'z-zikr kütüb-i mevkûfe ve cemî'i müsakkafât ve akarı²²

(22) akârı-V, akârımı-R.

yedimden ihrâc ve dâ'ire-i mülkünden ib'âd birle fârigan an cemî'i's-şevâgî'l-mâni'a tevfiz-i şer'î ve teslîm-i lâykî ile mütevellî-i merkûme tefvîz ve teslîm eylediğimde ol dahî ba'de'l-kabz ve't-tesellüm sâ'ir-i mütevelliyân-ı evkâf ve mütesarrifân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâmm ve ri'âyet-i şürût ve kuyûdunda sarf-ı nakdîne-i cidd ve ihtimâm eyledi deyû kitâb-ı merâma hâtem²³-pîyrâ-yi ihtitâm olduklarında mütevellî-i mûmâ ileyh dahî vâkıf-ı müşârün ileyh lâ zâle müşâren bi'l-benânî ileyh hazretlerini cemî'i takrîr-i dil-pezirlerinde vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eyleyüp emr-i vakf temâm ve kayd ve şart encâm bulmuş iken vâkıf-ı müşârün ileyh esbega'l-lâhü te'âlâ ni'amehü aleyh hazretleri vakf-ı menkûl ve akâr emrinde vâkı' ihtilâf akvâl-i e'imme-i kibâra vâkıf olmalarile nakdîne-i kelâm-ı dürriyü'n-nizâm vifâklarün semt-i şikâka sârif olup vakfdan rücû' ve bast-ı mukaddemât-ı husûmete şürû' buyurup vakf-ı menkûl ve akâr mefhar-i e'imme-i kibâr olan^(25b) imâm-ı a'zam ve hümâm-ı efham, sirâcû'l-mille ve'd-din, üstâdü'l-e'immeti'l-müctehidîn, sultân-ı serîr-i ictihâd, hüccetü'l-hakk alâ kâffeti'l-ibâd, metbû'ü'l-küberâ'i't-tâbi'în, makbûlû'l-uzamâ'i'l-mühtedin Ebû Hanife Numân bin Sâbiti'l-Kûfi âmelehü'l-lâhu bi-lutfihi'l-celî ve'l-hafî hazretlerinin mezheb-i hatîrlerinde şerâ'it-ı zevâl-i mülk bulunmadıkça sahîh lâkin gayr-ı lâzım ve sıhhat-ı lüzûmu gayr-ı müstelzem olduğına binâ'en zikrleri mürûr iden kütüb-i mevkûfe ve bikâ' ve akâr-ı mevsûfeyi ke'l-evvel mülkûme istirdâd iderim deyû takrîr-i da'vâ ve tasvîr-i müdde'â buyurdıklarında mütevellî-i sühan-sâz cevâb-ı bâ-savâba âgâz idüp egerçi hakikat-ı hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin vakf-ı akâr ve ana tâbi'a menkûlât-ı nâfi'a âlim-i rabbânî, hazret-i imâm Ebû Yûsuf el-imâmü's-sânî re'y-i rezîn ve mezheb-i isâbet-karînlerinde vâkıf, mücerred vakaftü dimekle, sahîh ve lâzım ve sıhhat-lüzûmu müstelzem olup ve fâzıl-ı samadânî hazret-i imâm-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'y-i münîrlerinde vakf-ı akâr ve menkûl-i müte'âref zikr-ı te'bîd ve teslîm ilâ'l-mütevellî ileyh vakf-ı sahîh ve lâzım olmagla imâmeyn-i hümâmeyn-i mûmâ ileyhimânın kavilleri muhtâr-ı fühûl-ı izâm ve iftâ-kerde-i meşâyih-i islâm olduğundan nâşi vakf-ı mezbûru girû redd ve teslîmden imtinâ' iderüm deyû nizâ'a mütesaddî ve nizâ'ları tarâfu'a mü'eddî olup işbu kitâb-ı sıhhat-nisâb reşehât-ı hâme-i fezâ'ili ile müreşşah ve tevkî-i izmâ'i isâbet ihtivâlarile müveşşah olan hâkim-i hâsim-i câmi'u'l-ulûm hâlâ sadr-ı âli-kadr-ı Rûm hazretlerinin huzûr-i şer'at-ı mahsûrlarında müterâfi'an ve her biri mübteğâsınca fasl ve hasme tâlibân olduklarında hâkim-i müşârün ileyh lâ zâleti'n-ni'amu mütevâliyeten aleyh hazretleri dahî bu bâbda te'emmül-i lâyk ve tefekkür-i fâ'ik ile tarafeynin hüccec ve edillesine im'ân-ı vâfi ve itkân-ı kâfi buyurup temhîd-i kavâ'id-i hayrı evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı ahrâ görmekle âlimen bi'l-hilâf beyne'l-e'immeti'l-eşrâf ve mürâ'iyen bi-cemî-i mâ lâ bûdde minhü fi'l-hükmi bi'l-evkâf vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna ve cevâz-ı şürûtuna hükmi-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î ümmeğin min ba'di vakf-ı mezbûr

vakf-ı sahîh-i lâzım ve habs-i sarîh-i mütehattım olmagla nakz ve tahvili muhâl ve fesh ve tebdili adîmü'l-ihimâl oldu imdî dergâh-ı hazret-i hakk ve cenâb-ı feyyâz-ı mutlakdan mütezarra' ve müsted'âdir ki bu vakf-ı rasînü'l-bünyânın ihkâm ve teşyîd ve ikbâ ve te'bîdine²⁴ sâ'î ve bu bâbda şerâ'it-i insâfa²⁵ mürâ'î olan zevât-ı mekârim-simâtı hulûl-i sa'âdet-i dâreyn ile makziyyü'l-merâm ve derecât-ı âliyye vusûl ile şâd-kâm ıdûp el-iyâzü bi'l-lâhi te'âlâ havâli-gird-i tagyîr ve tebdili ve müte'arrız-ı naks ve tahvili olanlar hazret-i kakhâr-ı zû'l-celâlün mazhar-ı gazab ve nikâli olup "fe-men bedellehü ba'de mâ semi'ahü fe-innemâ ismuhu alâ'llezîne yübeddilûneh, inne'l-lâha semî'un alim²⁶" va'îdine müstehakk ola, şeyyede'llâhü te'âlâ esâse mebânihi ve tavvele bi-cezili tûli ömri bânihi ve ca'ala'llâhü teâlâ vesîleten ilâ'l-fevzi bi's-se'âdâti ve zuhran fî yevmi'l-haşri ve'l-arasâti bi Muhammadin ve âlihi ve ashâbihil-l- hüdâti aleyhi ve aleyhim şerâifü's-salavâti ve't-tehiyyât ve vaka'a't²⁷-tahrîr ve'l-işhâd- fî gurre-i şehri Rebî'ül-âhir, li-senet sittin ve seb'in ve mi'etin ve elf, min hicreti men lehü'l-izzü ve's-şeref.

Şühüdü'l-hâl :

Ket-hudâ-yi hazret-i sadr-i âli
Kâşif Mehmed Emîn Âgâ

Re'isü'l-küttâb el-hâcc Mehmed
Recâyî Efendî

Ser-câvuşân-i divân-i âli
Abdüllatîf Bey

Tezkere-i evvel İbrâhîm Vâhib Efendî

Tezkere-i sâni İbrâhîm Münîb Efendî

Mektûb-î hazret-i sadr-i âli
Mehmed Emîn Elendî
ve gayrühüm.

(24) te'bîdine-R, te'yîdine-V.

(25) insâfa - bütûn nüshalarda insâfi
şeklindedir.

(26) Kur'an 2 (el-Bakara), 181.

(27) veka'a-V₁, düfi'a-VR.